

LIBRIS

We know
books

RACHEL CUSK

SCHITĂ

Traducere din limba engleză și note
ADRIANA BĂDESCU

LITERA
București

I

Înainte de ora zborului am fost invitată să iau masa de prânz la un club londonez împreună cu un miliardar despre care fusesem asigurată că are valori liberale certe. Îmbrăcat neprotocolar, într-o cămașă descheiată la gât, mi-a vorbit despre noul software la care lucra; cu ajutorul acestuia, organizațiile vor putea să-i identifice pe angajații cei mai predispuși spre trădare sau fraudă. Ar fi trebuit să discutăm despre revista literară pe care avea de gând s-o înființeze, dar, din păcate, a trebuit să plec înainte de a ajunge la subiectul respectiv. A insistat să plătească el un taxi către aeroport, ceea ce mi-a fost util, dat fiind că eram în întârziere și aveam o valiză grea.

Miliardarul se grăbise să-mi ofere un rezumat al vieții lui, care începuse anost și se încheiase – evident – cu el în persoana bărbatului relaxat și prosper care ședea acum în fața mea. M-am întrebat dacă nu cumva ceea ce-și dorea era să devină scriitor, revista literară fiind doar rampa de lansare. O sumedenie de oameni vor să devină scriitori; nu există nici un

LIBRIS | We know books

motiv pentru a crede că nu-ți poți clădi o carieră literară cu ajutorul banilor, iar el folosise metoda asta pentru a intra și a ieși dintr-o mulțime de situații. Menționase că lucra la un plan de a-i elimina pe avocați din viața cetățenilor obișnuiți. Dezvolta de asemenea proiectul unei ferme eoliene plutitoare suficient de vaste încât să găzduiască întregul personal de întreținere: platforma uriașă putea fi amplasată în largul mării, îndepărtând astfel turbinele dizgrațioase de fâșia de coastă unde spera el să-și lanseze proiectul și unde, întâmplător, deținea o casă. Duminicile cânta la baterie într-o formație rock doar așa, de divertisment. Aștepta venirea pe lume a celui de-al unsprezecelea copil – ceea ce nu e chiar atât de îngrijorător pe cât pare, dacă te gândești că adoptase cândva, împreună cu soția lui, cvadrupleți din Guatemala. Îmi era greu să asimilez tot ce-mi povestea. Chelnerița revenea mereu cu alte preparate – stridii, sosuri, vinuri speciale. Iar el se lăsa ușor distras, aidoma unui copil cu prea multe cadouri de Crăciun. Însă când m-a condus la taxi, mi-a urat distracție plăcută la Atena, deși nu-mi amintesc să-i fi spus că într-acolo plecam.

În avionul de pe pista de la Heathrow, pasagerii așteptau în liniște decolarea. Pe culoar, însoțitoarea de zbor mima cu recuzita specifică în timp ce din difuzoare răsunau instrucțiunile înregistrate. Eram prinși în centuri pe scaunele noastre, o adunare de necunoscuți, într-o tăcere ca aceea a enoriașilor

LIBRIS | We know books

când e citită liturghia. Însoțitoarea ne-a arătat vesta de salvare cu duza ei micuță, ieșirile de urgență, masca de oxigen atârând de tubulatura transparentă. Ne-a familiarizat cu posibilitatea dezastrului și a morții, așa cum preotul își familiarizează enoriașii cu detaliile purgatorului și ale iadului; și nimeni n-a dat fuga să scape cât timp se mai putea. Nu, ascultam cu toții, atenți sau cu o jumătate de ureche, gândindu-ne la alte lucruri, de parcă vestirea sfârșitului, făcută într-o manieră atât de ceremonioasă, ne conferise o duritate aparte. Când glasul înregistrat a ajuns la partea despre măștile de oxigen, liniștea n-a fost întreruptă; nimeni nu și-a exprimat dezacordul față de dispoziția de a avea grijă mai întâi de noi înșine și abia apoi de ceilalți. Totuși, nu eram sigură că procedura era corectă.

În stânga mea ședea un băiat oacheș cu genunchi ascuțiți, ale cărui degete grăsuțe zburau pe ecranul unei console de jocuri. În dreapta era un bărbat mărunțel, într-un costum din in deschis la culoare, frumos bronzat și cu o coamă de păr argintiu. Afară, după-amiaza de vară dilatată atârna moale deasupra pistei; mici vehicule de serviciu alergau fără opreliști pe terenul plat, accelerând și cotind și virând ca niște jucării, iar dincolo de ele, în zare, se afla banda argintie a autostrăzii, care scânteia ca un pârâu, mărginită de câmpuri monotone. Când avionul s-a urnit, priveliștea a părut să iasă din încremenire, defilând prin fața hublourilor, mai întâi

IBRIS | We know books

lent, apoi mai repede, până ce s-a resimțit înălțarea dificilă, semiezitantă, după momentul desprinderii de sol. Pentru o clipă, a dat senzația că era imposibil să se ridice. Dar s-a ridicat.

Bărbatul din dreapta s-a întors spre mine și m-a întrebat în ce scop mergeam la Atena. I-am răspuns că mă duceam din motive profesionale.

– Sper că veți sta undeva aproape de apă, a adăugat el. În Atena poate fi foarte cald.

I-am spus că, din păcate, nu, iar el a ridicat din sprâncenele argintii, care-i creșteau neașteptat de aspre și de zbârlite pe frunte, ca iarba pe un teren pietros. Această ciudățenie a fost cea care m-a determinat să-i răspund. Uneori, lucrurile neașteptate par un mic ghiont al destinului.

– Căldura a venit devreme anul ăsta, a remarcat el. În mod normal, poți sta fără griji până mult mai târziu. Dacă nu ești obișnuit, poate fi foarte neplăcut.

În cabina scuturată de trepidații, luminile pâlpâiau; se auzeau uși deschizându-se și trântindu-se, un zăngănit teribil, iar oamenii se agitau, vorbeau între ei, se ridicau. O voce de bărbat răsuna la stația de amplificare; se simțea miros de cafea și de mâncare; însoțitoarele de zbor străbăteau în sus și-n jos culoarul îngust mochetat, iar ciorapii lor de nylon fâșâiau la fiecare pas. Vecinul meu de scaun mi-a spus că el făcea călătoria asta o dată sau de două ori pe lună. Înainte vreme avea un apartament la

Londra, în Mayfair, „dar în ziua de azi“, a adăugat cu o grimasă nonșalantă, „prefer să stau la Dorchester.“

Vorbea o engleză rafinată, oficială, care nu părea în întregime firească, de parcă la un moment dat i-ar fi fost aplicată atent cu o pensulă, ca o vopsea. L-am întrebat ce naționalitate avea.

– Am fost trimis la o școală cu internat din Anglia la vârsta de șapte ani, mi-a răspuns. S-ar putea spune că am o atitudine de englez, dar o inimă de grec. Mi s-a atras atenția că invers ar fi fost mult mai rău.

Părinții îi erau greci, a continuat el să-mi povestească, dar la un moment dat, își mutaseră întreaga familie – ei doi, părinții lor, patru fii și o liotă de unchi și mătuși – la Londra, unde începuseră să se comporte în stilul englezilor din clasele superioare, trimițându-și cei patru băieți la internat și transformându-și casa într-un forum al relațiilor sociale avantajoase, o cohortă nesfârșită de aristocrați, politicieni și inși prosperi trecându-le pragul. Când l-am întrebat cum reușiseră să capete acces în aceste medii, el a ridicat din umeri.

– Banul e o țară în sine. Părinții mei erau armatori; afacerea familiei era una internațională, cu toate că trăiserăm doar pe insulița pe care se născuseră ei doi, una despre care sigur n-ați auzit, în ciuda prolixității ei față de unele destinații turistice cunoscute.

– A proximității, am spus. Cred că ați vrut să ziceți „proximității“.

LIBRIS

We know

– Vă cer iertare. Am vrut să zic, desigur, „proximității“.

La fel ca toți oamenii bogați, părinții lui își depășiseră de mult originile și trecuseră în lumea fără frontiere a celor cu averi și importanță. Păstrasera, firește, o casă impunătoare pe insulă, aceea fiind reședința lor cât fuseseră copiii mici; când venise însă vremea să-i trimită la școală, se mutaseră în Anglia, unde aveau numeroase relații, inclusiv unele care, mi-a spus el cu o anume mândrie, îi aduseseră cel puțin în apropierea Palatului Buckingham.

Familia lor fusese cea mai de seamă de pe insulă: două ramuri ale aristocrației locale se uniseră prin căsătoria părinților și, mai mult decât atât, două averi maritime se consolidaseră. Dar, lucru destul de neobișnuit, cultura locală era matriarhală. Femeile erau deținătoarele autorității, nu bărbații; proprietățile treceau nu de la tată la fiu, ci de la mamă la fiică. Acest fapt, a subliniat vecinul meu de scaun, generase în sânul familiei niște tensiuni de un tip opus celui pe care-l întâlnește la sosirea în Anglia. În lumea copilăriei lui, un fiu era în sine o dezamăgire; el însuși, ultima dintr-un șir lung de asemenea dezamăgiri, fusese tratat cu o ambivalență stranie, întrucât mamei lui îi plăcea să-l trateze ca pe o fetiță. Îi tundeă părul lung, cu cârlionți; îl îmbrăca în rochițe și-l striga pe numele de fată pe care părinții îl aleseseră în speranța că le va fi dăruită în sfârșit o moștenitoare. Această situație ieșită din comun,

UBRIS | We know books

a precizat vecinul meu, avea cauze străvechi. Încă din cele mai vechi timpuri, economia insulei se axase pe culegerea bureților de pe fundul mării, iar tinerii deprinseseră tehnica scufundării la mare adâncime. Era însă o ocupație periculoasă, drept care speranța lor de viață era extrem de scăzută. În consecință, cum soții mureau foarte des, femeile erau cele care gestionau finanțele familiei și, mai mult decât atât, își transferau această capacitate asupra fiicelor.

– E dificil, a continuat vecinul meu, să ne imaginăm lumea așa cum era atunci – din unele puncte de vedere, foarte plăcută, iar din altele, foarte aspră. De exemplu, părinții mei au avut și un al cincilea copil, tot un băiat, al cărui creier a fost afectat la naștere, iar atunci când familia s-a mutat, pe el l-au lăsat, pur și simplu, acolo, pe insulă, în grija unui șir de infirmiere ale căror referințe – pe vremea aceea și de la o asemenea depărtare – mă tem că nimeni nu s-a oboșit să le verifice îndeaproape.

Băiatul trăia încă acolo, acum un bătrân cu minte de copil, incapabil, firește, să-și spună partea lui de poveste. Între timp, vecinul meu de scaun și frații lui plonjaseră în apele reci ale sistemului public de educație din Anglia, învățând să gândească și să vorbească la fel ca englezii. Cârliionții îi fuseseră retezați, spre marea lui ușurare, și pentru prima dată în viață se confruntase cu cruzimea – și, odată cu ea, cu anumite tipuri noi de nefericire: singurătate, dor de casă, lipsa mamei și a tatălui. Și-a dus mâna

LIBRIS | We know
books

la buzunarul de la piept și a scos un portofel din piele neagră, moale, din care a extras o fotografie alb-negru, boțită, a părinților lui: un bărbat cu ținuta dreaptă, rigidă, într-un fel de redingotă strânsă pe corp și încheiată până sus la gât, cu părul pieptănat cu cărare, sprâncenele drepte și mustața răsucită atât de negre, încât îi dădeau un aer teribil de feroce; și, alături de el, o femeie cu chipul serios, rotund, dur și impenetrabil ca efigia de pe o monedă. Fotografia fusese făcută spre sfârșitul anilor '30, mi-a explicat vecinul meu, înainte să vină el pe lume. Căsnicia lor era însă deja nefericită, ferocitatea tatălui și intransigența mamei fiind mai mult decât niște simple aparențe. Între ei se desfășura o aprigă bătălie a voințelor și nimeni nu reușise vreodată să-i despartă pe cei doi combatanți – cu excepția temporară a morții lor. Dar asta, a adăugat el, era o altă poveste.

În tot acest timp, însoțitoarea de zbor înaintase lent pe culoar, împingând căruciorul metalic de pe care împărțea băuturi și tăvițe de plastic cu mâncare. Ajunsese acum în dreptul nostru; ne-a întins tăvițele albe, iar eu i-am oferit una băiatului din stânga mea, care și-a ridicat tăcut consola cu ambele mâini, ca să pot pune eu tăvița pe măsuta rabatabilă din fața lui. Eu și vecinul meu am ridicat capacele de pe recipientele noastre, ca să ne poată fi turnat ceai în ceșcuțele de plastic din interior. El a început să-mi pună diverse întrebări, de parcă învățase să-și reamintească singur s-o facă, iar eu m-am întrebat

LIBRIS | We know books

ce sau cine îi predase acea lecție, pe care mulți oameni n-o deprind niciodată. I-am spus că locuiesc la Londra, unde m-am mutat recent din casa de la țară în care am trăit singură cu copiii mei în ultimii trei ani, iar în cei șapte ani de dinainte, împreună cu tatăl lor. Cu alte cuvinte, acela a fost căminul familiei noastre, care a devenit sub ochii mei mormântul a ceva ce nu mai puteam descrie nici drept realitate, nici drept iluzie.

A urmat o pauză, în cursul căreia ne-am băut ceaiul și am mâncat biscuiții moi, ca un chec, care-l însoțeau. Dincolo de hublouri era un întuneric aproape deplin, cu nuanțe violacee. Motoarele huruiau constant. Și în avion se întunecase, aerul fiind străpuns de fasciculele spoturilor din plafon. Din moment ce ocupam locul de alături, era dificil să-l studiez, dar în crepusculul acela cu inflexiuni luminoase chipul vecinului meu devenise un peisaj cu piscuri și adâncituri, din centrul căruia se înălța cârligul monumental al nasului, aruncând de o parte și de alta umbre adânci, astfel că abia dacă-i puteam distinge ochii. Buzele îi erau subțiri, iar gura, largă și ușor deschisă; partea dintre nas și buza de sus era lungă și carnoasă; și și-o atingea deseori, așa că dinții îi rămâneau ascunși chiar și atunci când zâmbea. Mi-ar fi fost imposibil, i-am zis ca răspuns la întrebarea lui, să precizez motivele pentru care mariajul nostru se sfârșise; printre altele, o căsnicie este un sistem de convingeri, o poveste, și, cu

LIBRIS | We know books

toate că se manifestă prin lucrurile concrete și reale, impulsul de la baza ei rămâne misterios. Concretă, până la urmă, a fost pierderea casei, care devenise locul geografic al lucrurilor ce dispăruseră și care simboliza, presupuneam eu, speranța că într-o zi vor reapărea. Mutarea din casa aceea însemna, într-un fel, că renunțaserăm să mai așteptăm; nu mai puteam fi găsiți la numărul obișnuit, la adresa obișnuită. Fiul meu cel mic, i-am spus, are obiceiul iritant de a pleca imediat de la locul convenit pentru întâlnire dacă nu ești acolo când ajunge el. Pleacă în căutarea ta și se rătăcește, ceea ce-i provoacă o frustrare enormă. „Nu te-am găsit!“, exclamă după aceea, de fiecare dată supărat. Dar singura speranță de a găsi ceva e să stai exact acolo unde ești, la locul convenit. Problema e: cât anume rezști?

– Prima mea căsnicie, mi-a replicat vecinul meu după o pauză, s-a încheiat, după părerea mea, dintr-un motiv cu totul neverosimil. Când eram mic, îmi plăcea să privesc căruțele cu fân întorcându-se de la câmp atât de încărcate, încât părea un miracol că nu se răsturnau. Se zgâlțâiau și se clătinau alarmanant dintr-o parte în alta, dar uimitor e că niciodată nu cădeau. Și apoi, într-o zi, am văzut una prăvălită pe o parte, cu fânul împrăștiat peste tot și oamenii alergând care-ncotro și strigând. Am întrebat ce se întâmplase și un bărbat mi-a spus că dăduseră peste un hârtop în drum. N-am uitat asta niciodată, cât de inevitabil fusese și totuși cât de stupid. Așa s-a